

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“РОЛЬ І МІСЦЕ МИСТЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ”

(до 100-річчя від дня народження видатного діяча,
композитора, диригента, педагога Бориса Ліпмана)

4-5 березня 2025 року

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Кам'янець-Подільський
2025

УДК 37:7(063)
ББК 74+85я43
3-34

Рекомендувала вчена рада педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка, протокол № 4 від 26 березня 2025 р.

Рецензенти:

Анатолій Мартинюк, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Світлана Миронова, доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи університету Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія:

Віктор Лабунець, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка;

Альона Боршуляк, кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка;

Тарас Пухальський, кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка.

**Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-
3-34 практичної конференції «Роль і місце мистецької
педагогіки у формуванні сучасної особистості» (до 100-
річчя від дня народження видатного діяча, компози-
тора, диригента, педагога Бориса Ліпмана). 4-5 березня
2025 р. [Електронний ресурс] / [редкол.: В. Лабунець та ін.].
Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національ-
ний університет імені Івана Огієнка, 2025. 134 с.**

Електронна версія збірника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9258>

У збірнику матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конфе-
ренції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особи-
стості» (до 100-річчя від дня народження видатного діяча, композито-
ра, диригента, педагога Бориса Ліпмана) розміщені доповіді учасників
конференції.

Тексти представлено в авторській редакції. Редакційна колегія не
несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, розміщених у
збірнику.

УДК 37:7(063)
ББК 74+85я43

© К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2025

Олена ЗАВЕРУХА

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка*

РОЗВИТОК ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У СПІВАКІВ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність дослідження. Естрадний вокально-ансамблевий спів на теперішньому етапі є популярною та затребуваною формою колективного музикування. Репертуар колективів налічує твори різноманітних напрямків популярної музики (поп, рок, джаз, фольк), виконання котрих вимагає від учасників професіоналізму. Ось чому розвиток виконавської майстерності в учасників естрадного вокального ансамблю, а саме вокально-технічних і сценічних навичок, набуває вагомого значення. Розкриття даної теми сприятиме забезпеченню всебічного розвитку та високого рівня музично-виконавських здібностей співаків колективу.

Виконавська майстерність співаків естрадного вокального ансамблю виявляється у таких чинниках як:

- володінні базовими вокально-технічними навичками виконання (дихання, звукоутворення, звуковедення, дикція та артикуляція);
- умінні відтворювати засоби виконавської виразності (звуковисотне інтонування, темпоритм, тембр, динаміка, фразування);
- відтворенні різноманітних виконавських (глісандо, партаменто, гортанний спів, відкритий звук, спів із придихом) і звукообразжальних прийомів природи (наприклад, спів птахів); імітація сміху, вигук, шепіт, свист, сміх, кашель, декламація, шум, плескання пальцями, в долоні, стук рукою, ногою тощо;
- емоційності та артистичності виконання, виробленню яких сприяє аналіз самостійного співу учасників колективу або різноманітних виконавських інтерпретацій, а також зв'язку музики та слова;
- культурі поведінки на сцені (зовнішній вигляд, пластика (вихід на сцену, перебування на сцені перед глядачем), етикет на сцені та за лаштунками);

- акторської майстерності, котра покликана втілити у творі авторський задум, виявити глибину ідейного змісту твору, шляхом перевтілення;
- сценічного іміджу – «сценічний образ» співака або його колективу, який створюється спеціально за допомогою одягу, гриму, міміки, жестів, ходи самого артиста», за С. Точковою [5, с.89];
- сценічної пластики та руху – оволодіння основами хореографії задля відтворення образу вокальної композиції.

Коли колектив виступає на сцені або створює музичні кліпи, саме ці елементи є надзвичайно важливими, так як продумується все «до дрібниць». Розвиток виконавської майстерності у співаків естрадного вокального ансамблю розпочинається під час процесу вивчення твору – розбір композиції по нотах, на відповідний звук/склад, методів виконання по одному, по партіях з досягненням унісонного ансамблю та разом, усіма учасниками ансамблю, по тактах, фразах тощо, вивчення напам'ять нотного та літературного тексту. Важлива увага приділяється у співі на відпрацювання вокально-технічних елементів, які є ключовими у розвитку виконавської майстерності. Насамперед, – це співоче дихання, звукоутворення (атаки звуку), звуковедення (штрихи), інтонаційна складова виконання як одним співаком, усієї партії, так і загального строю в колективно-му музикуванні. Досягнення ансамблю унісону, загального ансамблю та їх різних видів є запорукою злагодженого та врівноваженого співу, однакової манери виконання.

Не менш вагома робота здійснюється над відпрацюванням темпоритму, котрий є важливим засобом художньої виразності. Розвиток спільного відчуття темпоритму на заняттях під час вивчення творів – це гостре питання колективу та запорука їхнього успішного виконання. Слід застосовувати прийоми розвитку спільноколективного відчуття темпоритму, серед яких варто відмітити дроблення великих тривалостей більш дрібними, тактування, плескання в долоні [2]. Чітка дикція веде до «високохудожнього виконання», – за О. Коломойцем [4, с.56], де варто звертати увагу на артикуляцію голосних та чіткість вимови приголосних. При цьому важливо знати правила вимови голосних та приголосних у співі та особливості впливу на дикцію засобів виконавської виразності.

При роботі над тембром у колективі, як художнього засобу виразності потрібно розвивати темброву єдність голосів, котра «залежить від однакової манери формування звуку» [2, с.39], так як кожен співак має індивідуальну природну властивість забарвлення голосу. Фразування в естрадному вокально-ансамблевому співі¹ щільно пов'язане зі словесним і музичним текстом, динамікою, диханням, акцентами. За своєю властивістю фразування має, здебільшого, «хвилеподібну структуру» [2, с.42], що пов'язано із динамічним розвитком. Так, розвиток уміння виконувати різноманітну динаміку спільно усіма виконавцями слугуватиме виразному фразуванню.

Виконання різноманітних виконавських прийомів, які зазначені вище, спрямовані на відтворення художньої змістовності твору. Часто в естрадних вокально-ансамблевих композиціях у сучасних обробках, аранжуваннях зустрічається імпровізація як вільна, так і контрольована (чітко прописана у нотах), що збагачує музичну тканину твору і вимагає високої майстерності виконання від співака. Зазвичай імпровізацію виконує соліст, але під час репетиційного процесу імпровізаційні моменти відпрацьовуються з усіма учасниками окремо. Імпровізація підкреслює індивідуальність того чи іншого співака, його гармонічне чуття, і в кожного виконавця імпровізація буде іншою, що залежить від його обдарованості, вміння. Так, С. Гмиріна зазначає, що музиканту (співаку) «в певному місці відводиться фрагмент для власного творчого показу, де він миттєво вигадує, складає єдину імпровізацію та відтворює її» [1]. Виконання свінгу, котрий характерний для джазових композицій, потребує від співаків стилістичної обізнаності в особливостях виконання ритмічних структур (синкоп, тріолей, пунктирно-го ритму в їх різних зміщеннях та підкреслень).

В естрадному вокальному ансамблі проводиться кропітка робота над виразністю вокальної подачі звуку: його енергійності; динамічного розмаїття між куплетами, відповідних фраз, слова, у тому числі у кульмінаціях, задля досягнення емоційної контрастності; зміни тембрового заба-

¹ Детально з фразуванням у вокально-ансамблевому співі можна ознайомитись у навчально-методичному посібнику «Вокальний ансамбль» Заверухи О.Л., Чернети Т.О. [2]

рвлення згідно з емоційним станом, інтонаційних відтінків; майстерної дикції та артикуляції, що допомагає донести глибину змісту твору; відтворення відповідних складів, звуків, вигуків, спрямовані на виразне виконання.

У досягненні спільного відчуття характеру твору в колективному звучанні, котрий є основною складовою виразного та професійного виконання, залежить не тільки від чистоти інтонування, єдності тембрального забарвлення та балансу голосів, дикційної єдності та артикуляції, спільного темпоритму та динаміки, відчуття фрази та стилю тощо, а також від психоемоційного та фізичного стану учасників естрадного вокального ансамблю. Взагалі психоемоційний стан співака впливає на інтонацію, ансамбль, якість виконання різних засобів виразності, тому важливо у колективі створювати атмосферу емоційного піднесення, гарного настрою, котрі є запорукою якісного виконання.

Складовими майстерності виконання є емоційність, акторська майстерність і сценічна виразність співаків. Як зазначає дослідниця А. Зарицька, емоційність співака «є однією з важливих професійних якостей його діяльності, <> потужним фактором розвитку, оволодіння вищими рівнями вокально-творчої діяльності» [3, с.33]. Водночас, емоційний вираз співаків покликаний донести змістовність композиції, відтворити переконливе та правдиве виконання, встановити тісний контакт зі слухачем. У розвитку емоційного виконання, важливо донести до співаків розуміння змісту твору, шляхом пояснення. Втім, важливо вдаватись до самостійного аналізу сюжетної та музичної лінії композиції, розкрити її ідею, що сприятиме глибшому розумінню змісту твору. Розвиток емоційності у співаків сприяє не лише вдосконаленню виконавської майстерності, але й відтворенню цікавих концертних виступів.

Акторська майстерність і сценічна виразність співаків – еталон професійності колективу. Розвиток акторських навичків сприяє глибокому втіленню образу та драматургічному рішенню композиції. Важливо не припускати зажатості рухів на сцені, сором'язливості, манірності виконавців, хвилювання, що може негативно позначитись на виконанні. Навпаки, варто досягати тілесної свободи рухів у співаків, їх природності та розкнутості, впевненої поведінки на сцені. Погляд та жести виконавця націлені на сценічно-виразне виконання, передають емоції та переживання.

Під час виступу важливою є комунікація учасників ансамблю між собою, їх невербальне спілкування, а також узгодженості рухів співаків, їх погляду, міміки, жестів. Водночас, взаємодія співаків з аудиторією є вагомим чинником сценічної майстерності виконавців. Тому в учасників колективу варто розвивати навичку «спілкування з глядачем», реагувати на нього, і, як відгук, відповідати своїм виконанням, а також жестами, мімікою та рухами, котрі сприяють створенню тісного емоційного зв'язку зі слухачами.

Сценічний імідж того чи іншого колективу вказує на його індивідуальність та вирізняє серед інших виконавців. Художньо-естетичний образ колективу, а саме зовнішній вигляд (сценічний костюм, макіяж і зачіска), манера поведінки на сцені, стилістика виступу визначає візуальне та стилістичне сприйняття естрадного вокального ансамблю глядачем.

Часто колективи вдаються до постановки номеру, котра здійснюється завжди із залученням режисера або хореографів і підпорядковує організацію додаткових репетицій. На них відпрацьовуються рухи співаків, встановлюється функція кожного учасника естрадного вокального ансамблю. Вдаючись до хореографічної/режисерської постановки, керівник має на меті створити яскравий вокальний номер. Усі рухи виконавців мають відтворити ідею вокально-ансамблевої композиції та її стилістику.

Висновки. Розвиток виконавської майстерності співаків – це безперервний і постійний процес, котрий потребує кропіткої роботи. Виконавська майстерність співаків естрадного вокального ансамблю складається із сукупності чинників: володіння базовими вокально-технічними навичками, вміння у єдності відтворювати засоби виконавської виразності, вокальні прийоми, володіння емоційністю та артистичністю виконання, акторською майстерністю і сценічною виразністю. Висвітлення теоретико-методичних аспектів розвитку виконавської майстерності у співаків естрадного вокального ансамблю сприятиме їхньому професійному становленню.

Список використаних джерел:

1. Гмиріна С.В. Метод формування навичок вокальної імпровізації та інтерпретації в процесі фахового навчання. *Сучасна наука в мережі Internet*: матеріали XI Міжнародної наукової інтернет-конференції. Київ, 2015. С. 56-63. URL: <https://tinyurl.com/4c2xvj4z>

2. Заверуха О.А., Чернета Т.О. Вокальний ансамбль: навчально-методичний посібник для студентів ЗВО. Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.С., 2022. 116 с. URL: <https://tinyurl.com/34ncwdb5>
3. Зарицька А.А. Емоційність як основа професійної компетентності майбутнього співака-вокаліста. *Збірник наукових праць*. 2016. Вип. LXXIV. Т. 3. С. 30-33. URL: <https://tinyurl.com/bdd22exj>
4. Коломоєць О.М. Хорознавство: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 168 с.
5. Точкова С.С. Формування сценічного іміджу майбутнього артиста-вокаліста в процесі фахової діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 86-90. URL: <https://tinyurl.com/4zw4dyep>

Вікторія КОМІСАР

*викладач кафедри академічного
та естрадного вокалу
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка*

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЕСТРАДНИМ ВОКАЛОМ

Довготривале перебування українського народу в процесі військового протистояння із сусідньою державою-агресором накладає відбитки на всі сфери суспільного життя, зокрема й освітню. Останнім часом у мистецькій освітній галузі актуалізується низка проблем, тісно пов'язаних з емоційним станом особистості: пошук емоційного балансу, запобігання емоційного вигорання, розвиток емпатії й емоційного резонування майбутнього музиканта-виконавця тощо. Зважаючи на це, актуальним постає питання емоційного інтелекту (EQ) майбутніх студентів і пошук ефективних методичних орієнтирів у його розвитку на заняттях естрадним співом.

Деякі теоретичні та методичні аспекти розвитку емоційної сфери майбутніх співаків-естрадників знайшли висвітлення в працях українських і зарубіжних педагогів Л. Василенко, Ю. Мережко, Н. Овчаренко, Є. Проворової,